

MIDA OLEKS VAJA EESTI KEELE HEAKS TEHA?

Eesti keele heaks saaks mõndagi teha ka ilma suuremate kulutusteta, kui eesmärgid õigesti seada. Midagi ei anna emakeele samba püstitamine Kadrinasse, mille on sünitanud virulase Rein Siku edevus. Edevus on halb teejuht — Stockholmis edev pagulastegelane Mihkel Mathiesen seadis selle tõekejõuga kokku tarbetu eksilvalitsuse. Piinlik ja hale oli näha Tallinna Raekoja platsil R. Siku hullutatud koolilapsi kogumas annetusi edevusest sündiva samba heaks. Lapsepeades võis kinnistuda kurb mõte, et eesti keel on surnud, sest ainult surnutele püstitatakse sambaid. Ometi oli R. Sikule nii ajakirjanduses kui ka suusõnal püütud selgeks teha tema ettevõtmise sobimatust (vt. nt. Mart Mägeri kirjutist "Loomingus" nr. 2, 1990). Edevatele isikutele on aga üpris raske arukust süstida.

Ent tehkem siiski veel kord proovi. Lp. Rein Sikk! Kui Teil leidub enesekriitilist meelt ning mehisust, siis tunnistage lõpuks ometi, et emakeele samm ei anna midagi kasulikku eesti keelele. Kadriina samba heaks kogutud raha võiks kulutada parem mõneks selliseks ürituseks, mis tõepoolest aitaks eesti keelt. Et tegemist on eeskätt virulaste üritusega, siis võiks kogutud rahasumma anda Rakvere Teatrile, kes sipleb rasketes oludes ning on tegelik võitluse eelpost idast pealetungiva ve-

nestuse vastu. Just teatrid on rahva emakeele kantsid ning väärivad rahvuslikest varadest toetamist. Kui Berliini tänavatel kuulsin noorema põlvkonna suust ebamääraste sõnalõppudega susisevat uusberliini murrakut, siis Berliini teatrites rõomustas kõrval selge ja klassikaline saksa keel. Samasugune on lugu Eestis: ka siinsetes teatrites kõlab hea eesti keel, vigu kuuleb üsna harva. Küll pahandab tihti Tallinna televisioonis ja raadios räägitav eesti keel. Häirivad ka tarbekunstruke ja kunstitudengite joonistatud vigased sildid Tallinna majade seintel. Nendegi vastu võitlemiseks kulaks ära natuke raha.

Kui aga emakeele samm on juba metalli valatud ning seda ei saa enam tehniliselt tegemata jätta, siis võiks selle ümber nimetada vadja keele sambaks. Sest vadja keel nagu liivigi keel on juba praktiliselt surnud. Kadriina pole muidugi kõige parem koht vadja keele mälestamiseks, aga ka mitte päris sobimatu. Ent küllap saaks vadja keele mälestusmärki ka selle keele esinimisalale ligemale püstitada, kui selline eesmärk seataks.

Austatud Rakvere Teatri näitejuhid ja näitlejad! Aidake veenda Rein Sikk, et emakeele samba püstitamine pole mitte üksi kasutu, vaid jätab halva mulje. Korraldage kas või vastavasisuline etendus!

Ent mida praktilist saaks eesti keele heaks teha? Kõigepealt tuleks sisse seada ühesemestriilne tänapäeva eesti keele kursus Tallinna Kunstiülikoolis. Keskkool ei suuda ikka veel selgeks õpetada sõnade kokku- ja lahukirjutamist ning mõndagi muud, seintele ilmuvad kunstnike tehtud sildid "Piima pood", "Ekspress baar" jne. Toimetajaid või muidu keeluliselt haritud inimesi on vähestel asutustel, kunstnike keeleoskust ei kontrolli keegi. Väike keeleõpetuse kursus ei läheks maksma palju, pole ju vaja professori, vaid paari nädalatunniga semestripikkust kursust vanemõpetaja palgaga.

Väikese kinnise keelekursuse võiks korraldada ka Riigikogu liikmetele ja uutele ministritele. Filoloogid on ju nende hulgas vähe, aga nagu öeldud, keskkool ei suuda lõpetanutele anda laitmatut keelt ei suhu ega sule-

peasse. Eesti keele puhtuse nimel võitlev grammatikaraamatu autor Mati Hint on ju nüüd Riigikogu liige ning niisii ei tarvitseks tema kolleegidel ja ministritel häbeneda kuulda tema nõuandeid. Aga ministri või Riigikogu liikme autoriteet langeb, kui ta Toompea kõnepuldist või televisiooni mikrofonu ees räägib vigast keelt.

Olen kuulnud häirivalt tihti, kui suured ametimehed ei ole koolis selgeks saanud tavaliste eesti sõnade käänamist, arvates, et mitmuse osastavas sobib *si-lõpp* igale poole. Tegelikult pole kuigi raske ära õppida, millistes sõnades on võimalik *si-lõpuline* mitmuse partitiiv. Kui lähtuda klassikaliseks kujunenud seitsmest käändkonnast, siis esineb *si-osastav V* käändkonna kahes tüüpikonnas (tüüpsõnad *õpilane* ja *kirjutus* J. Valgma ja N. Remmeli 1968. a. "Eesti keele grammatikas") ning üpris vähestes II ja VI käändkonna sõnades (näiteid: *pesi, lapsi, käsi*).

Eesti keele õpetamisega keskkoolides on lood viletsad, õpetajaid pole õigesti orienteeritud ega juhendatud: nad ei oska õpetada olulisi asju ning raiska-

vad palju aega ja energiat teisejärgulistele detailidele. Mind igatahes lausa masendas Uno Kuresoo arvudega põhjendatud kokkuvõtte eesti keele õpetamisest artiklis "Keelevead õpetajate ja keeleteadlaste hinnanguis" ("Keel ja Kirjandus" nr. 8, 1990). Selgub, et kuskil (Tartu Ülikooli eesti keele kateedris või õpetajate täienduskursustel?) on täiesti väärtalt juhendatud õpetajaid kirjavigu hindama. Keeleteadlaste ja õpetajate hinnangud on suure lahknevusega, pedagooge on suunatud õpilaste kirjandihinnanguid ära rikkuma tühistes kõrvalekallete pärast, mis keelemehi kuigivõrd ei häiri. U.Kuresoo kurvast ülevaatest on kaks aastat möödunud, kuid ajakirjanduses pole leidnud teateid, kas ülikoolis ja emakeele õpetajate täienduskoolituses on sellest mingeid järeldusi tehtud.

Niisii ei ole vähemalt ligematel aastatel loota, et gümnaasiumi lõputunnistusega eestlased oskaksid oma emakeelt korralikult kirjutada ja kõnelda. Täiendav keeleõpe on vajalik, ja seda mitte ainult Kunstiülikoolis, vaid muudiski kõrgkoolides. Täiendõpe ei nõuaks isegi suuri kulutusi, sest keelevigu ei esine eriti palju, kuid nad mõjuvad oma sagedusega. Vaid vähestel juhtudel oleks põhjust keelenorme muuta, on vaja vaid vastavatele keelekomistuskohtadele tähelepanu juhtida.

OSKAR KRUIS